

I MORFARS FODSPOR

- på campingferie langs Vestfronten

Siden jeg var barn, har jeg vidst, at begge mine bedstefædre havde været med i 1. verdenskrig som tyske soldater. De var begge født i Sønderjylland, som fra 1864 til 1920 var tysk. Dermed delte de skæbne med de ca. 26.000 andre dansksindede landsmænd, hvoraf de 5.200 aldrig vendte hjem.

TEKST OG FOTO: SVEN PETERSEN

Min farfars krigsdeltagelse ved jeg intet om. Kun kan jeg huske, at jeg som barn fik fortalt, at han under krigen ikke havde løst et eneste skud. Min morfars deltagelse på slagmarkerne har jeg derimod efterhånden fået ret godt styr på. Så her i foråret 2012 satte Kita og jeg os for at prøve at følge i hans fodspor i Flandern og Nordfrankrig.

Tilfældighedernes spil

"Nøglen" til morfars historie viste det sig

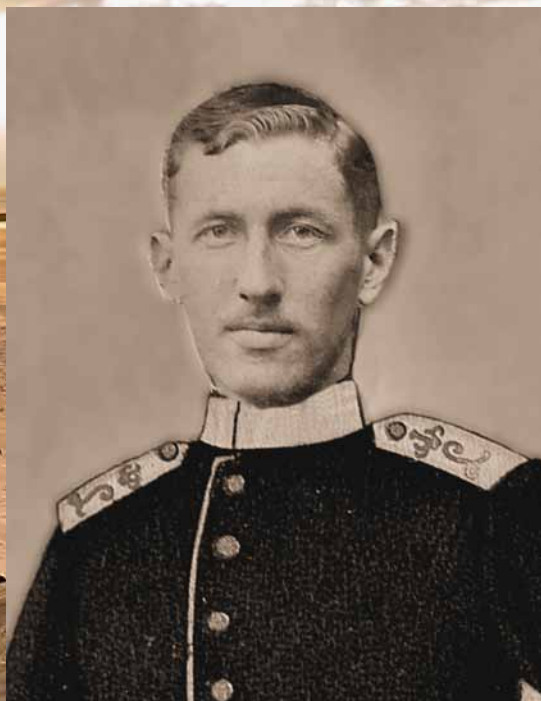
tilfældigt, at en kusine lå inde med. Hun havde for snart mange år siden arvet vores fælles bedstefars erindringskrus og et soldaterbillede, en slags erindringscollage fra hans værnepligtstid i den prøjsiske hær i årene 1910-1913.

Inskriptioner på kruset og billedet fortalte, at han havde været tilknyttet det såkaldte "Kürassier-Regiment Königin (Pommersches) Nr. 2", hjemmehørende i den østtyske by Pasewalk i Pommern, tæt på den nuværende grænse til Polen.

Med dén særdeles værdifulde oplysning gik jeg på timelange jagter på nettet. Her

var wikipedia og google (både de danske og de tysksprogede versioner) en rigtig god hjælp. Jeg fandt en bunke stof, tekst og billeder om hans regiment. Jeg læste, at det var et traditionsrigt og meget prestigefyldt regiment, hvis historie kunne føres tilbage til 1717. Det var meget svært at blive optaget i regimentet, så hvordan pokker morfar havnede dér, så langt fra hjemstaven, er en gåde for mig.

Bl.a. ligger der på nettet en meget vigtig oversigt over de slag, regimentet under 1. verdenskrig havde været med i – såvel på Vest- som Østfronten. Det faldt jo fint i

tråd med, at min mor kan fortælle, at morfar havde været 'Gefreiter' (korporal) under krigen og både havde været med på Vestfronten og i Rusland. Men ellers kan hun ikke huske ret meget. Da hun var barn, ville morfar ikke tale om sine oplevelser.

Sikkert en flot soldat

På nettet fandt jeg ud af, at hans regiment var et kavaleri-regiment, altså at han havde været til hest. Benævnelsen 'Kürassier' - på dansk kyrassér - stammer tilbage fra 1700- og 1800-tallet, da ryttersoldaterne bar et kyrras, dvs. bryst- og rygplader af metal til beskyttelse under kamp. Sådanne sølv-blanke kyrasser med messingdekorationer på brystet blev på morfars tid kun brugt ved parader. Billeder fra den gang tyder på, at sådanne parader har været et flot syn, langt fra den virkelighed, morfar kom til at opleve, da han 1914 blev sendt i krig - blot

et år efter sin hjemsendelse i 1913.

Vi ved, at morfar, ligesom alle andre tyske soldater i de år, blev hjemsendt med en skriftlig ordre i lommen om, i tilfælde af mobilisering, øjeblikkeligt at møde op i sin garnison. Dvs. at han som 26-årig har skullet slippe alt og begive sig fra sit hjem i Sønderjylland til Pommern i dagene omkring 1. august 1914, hvor Frankrig modtog den tyske krigserklæring.

Krigsoversigt som rejseplan

Med den tidligere nævnte slagkalender (på tysk 'Gefechtskalender') som "rutekort" tog vi på forårets campingtur med campingvognen til Flanderns og Nordfrankrigs slagmarker. Vi ville med andre ord være vaskeægte slagmarksturister. Det dér med Østfronten, Rusland osv. valgte vi at lade ligge til en anden god gang - af forståelige grunde... hm!

Det viste sig, at det var muligt at sammensætte turen, så vi næsten 100 % kunne benytte CampingCheque-pladser på vores slagmarkstur.

Det allerførste slag, morfar og hans regiment var involveret i, var i og omkring den lille stationsby Halen nord for Liège i Belgien. Her havde han sin ilddåb, så det var naturligt, at det var her i området, vi ville starte vores rundrejse. Det er dette slag og vores besøg her, jeg vil ofre mest opmærksomhed i denne artikel. Vi valgte CC-pladsen Wilhelm Tell i Opglabbeek som første stop på rundturen. Belgien er som bekendt to-sproget, så bynavnet Halen kan også skrives Haelen.

Kavalleritræfningen ved Halen 12. aug. '14

Kürassier-Regiment nr. 2 forlod Pasewalk med tog tidligt om morgenen 3. august

– Kl. 12.30 var morfars regiment nået frem til slagmarken for at støtte de øvrige tyske enheder, men kl. 14.30 måtte man erkende at, tabene af heste og mandskab var for store, og man trak sig tilbage.

1914 og ankom til banegården i Aachen om aftenen den 4. august. Herfra marcherede soldaterne ud til byens vestlige udkant, hvor man slog lejr. De følgende dage drog de tyske soldater – i strid med folkeretten - vestpå ind i det neutrale Belgien, som skulle fungere som korridor for tysernes angreb på Frankrig. Tyskland havde beordret Belgien til at forholde sig passivt til denne manøvre. Men dette havde belgierne nu en anden mening om!

Under fremrykning vestpå fra Hasselt den 12. august stødte den 4.000 mand store tyske, blandede enhed pludselig på modstand fra en 3.000 mand stor belgisk styrke, - også forskelligt sammensat, bl.a. med kavallerister og en cyklistbataljon, støttet af bl.a. maskingeværskytter. En blodig træfning fulgte; fra kl. 8 om morgenen til hen sidst på eftermiddagen bølgede

slaget frem og tilbage i og omkring den lille by. Kl. 12.30 var morfars regiment nået frem til slagmarken for at støtte de øvrige tyske enheder, men kl. 14.30 måtte man erkende at, tabene af heste og mandskab var for store, og man trak sig tilbage.

Den 12. august 1914 er siden gået over i belgisk historie som datoen, hvor det lykkedes belgierne at knægte tyskerne. Slaget betragtes som tyskernes første nederlag i 1. verdenskrig.

Vores besøg i Halen

Dagen efter vores ankomst til campingpladsen i Oplabbeek, 20. april 2012 besøgte Kita og jeg Halen og området omkring i håbet om at få et indtryk af den egn, hvor morfars var aktiv i sit første slag som ryttersoldat.

Fra Dansk militærhistorisk Selskabs hjemmeside 'Ryttertræfningen ved Halen

12. august 1914' var vi særdeles godt orienteret om regimentets deltagelse i slaget.

Vi fandt hurtigt fra Oplabbeek til Halen. Ved kirken på torvet så vi en mindestatue for belgiernes heroiske kamp mod den tyske overmagt.

En gade i byen er opkaldt efter den belgiske kommandør Generaløjntant Baron de Witte, leder af de belgiske soldater, som mødte tyskerne ved deres indtog i Halen.

Et enestående museum

På vejen ind i bymidten havde vi set et skilt, der viste ud af byen mod den lille naboby Loksbergen 4 km væk, - og ikke mindst et skilt med skriften 'Museum

1914'. Efter nogen forgæves søgen måtte vi til sidst spørge om vej hos en af de lokale, som var ved at stige ind i sin bil. Han tilbød os straks at guide os ud til museet. Ad krogede veje havnede vi lidt uden for byen ved en lokal tømmerhandel. Det viste sig, at det såmænd var den lokale byretsdommer, som havde været vores flinke vejviser. Sådan!

Tømmerhandel og museum lå i sammenhængende bygninger og var ejet af en privat mand, Julien Stroobants, hvis far for en

Billeder fra Julien Stroobants' private museum i Halen. På billedet her til højre er Julien fotografet ved mindesmærket for slaget ved Halen 12. aug. 1914.

hel del år tilbage havde startet museet. Det var en imponerende samling af stort set alt muligt omkring tyskernes overfald på den lille by i 1914. Julien smed næsten, hvad han havde i hænderne for at vise os samlingen, - som for øvrigt først ville sæson-åbne til maj. Han ku' iøvrigt ikke huske, hvornår han sidst havde haft danske gæster.

Et skatkammer

Da han fik åbnet porten ind til museet og fik tændt lys, så vi en imponerende samling af alt muligt: vogne, udrustning og våben af forskellig størrelse og kaliber, uniformer, fotografier, malerier og tegninger, soldaters private ejendele osv., osv. Endelig var der i midten af museet en kæmpe stor landskabs-model, som anskueliggjorde troppernes bevægelser. Her fortalte han på en charmerende blanding af engelsk og tysk om slagets gang, bl.a. om tyskernes sønderbombning af hans farfars gård, som vi havde læst om, inden vi tog hjemmefra.

No bad feelings

Det var mærkeligt at stå her ansigt til ansigt med en fremmed mand, hvis familie

var blevet så alvorligt berørt af krigshandlinger, som morfar kan have været en aktiv del af. Vi diskuterede spørgsmålet om skyldfølelse. Her havde han den helt klare holdning, at det kan man ikke have for noget, der er foregået for 98 år siden.

Venskabsbyen Pasewalk

Julien var meget optaget af morfars tilknytning til Kyrassér-regimentet i Pasewalk. Han havde for år tilbage været med til at gøre Halen og Pasewalk til venskabsbyer. Han havde et meget detaljeret kendskab til regimentet og havde fået mange personlige effekter fra soldater fra dengang og deres pårørende. Han har i dag mange personlige kontakter og har flere gange været i Pasewalk - og fik jævnligt besøg derfra.

- I museets samling af uniformer var bl.a. en tysk, som var morfars regiments standardkampuniform. Han fortalte, at angrebsvåbnet, når de var til hest, var lange lanser af stål. Dem havde han udstillet et par stykker af. Frygtelige våben!

I museets samling af uniformer var bl.a. en tysk, som var morfars regiments standard-kampuniform. Han fortalte, at angrebsvåbnet, når de var til hest, var lange lanser af stål. Dem havde han udstillet et par stykker af. Frygtelige våben!

En del af det belgiske forsvar mod det tyske angreb var, som tidligere nævnt, en cykel-bataljon. Cyklerne kunne foldes sammen og bæres på ryggen.

Højdepunktet

Dagens helt store, overraskende oplevelse kom, da Julien uventet inviterede os på en køretur et par km ud til det område, hvor det store slag fandt sted den 12. august 1914. Efter at have parkeret nede på hulvejen, som havde spillet så stor en rolle under slaget, gik vi op til en mindeplads med en

I MORFARS FODSPOR

Den 12. aug. 1914 mellem kl. 12.30 og 14.30 var min morfar for første gang i kamp her på marken uden for Halen.

Camping du Wauxhall i Mons.

Rådhuset i Mons.

Mindeplade for krigens afslutning 1918 hænger i Rådhuset i Mons.

mindsten for slaget. Hulvejen var krigens første skyttegrav.

Med stor entusiasme fortalte Julien om, hvordan slaget hen over dagen bølgede frem og tilbage lige for næsen af os. Det var næsten, som om vi var tilbage i august 1914. Stående her midt i slagmarken, kunne vi næsten høre bragene fra kanonerne, maskingeværsalverne, signalhornene, tumlen og larmen, skrigene, kommandoråbene og hestenes vrinsken - med Julien Stroobants' farfars gård liggende sønder-skudt i flammer i baggrunden.

Tyskerne mistede ved slaget 150 mand, belgierne 181. Hertil kom tabet af 848 tyske og et ukendt antal belgiske heste, som faldt for fjendens kugler.

Den 12. august 2014 har byen Halen - og Julien Stroobants planlagt - at markere 100 års dagen for 'Rytterslaget ved Halen', - og jeg forstod på ham, at vi ville være meget velkomne gæster.

Nye kampe

Morfars regiment var indtil 7. november 1914 involveret i en række slag i Belgien og

Nordfrankrig, hvorefter det blev flyttet til kampene på Østfronten. På det tidspunkt i november 1914 lå Vestfronten i store træk, hvor den kom til at ligge de næste 4 år - med beskidt skyttegravskrig og mellem 9 og 10 millioner døde. Hertil skal lægges de utallige lemlæstede, unge mænd, som var mærket resten af livet. Tænk, hvis man havde stoppet krigen dér!

Efter 2½ års udmarvende kampe på Østfronten vendte morfar med sit regiment tilbage til Vestfronten igen 21. februar 1917, men blev i denne sammenhæng omskolet til infanterist. Alt sammen kan læses i regimentets slagkalender. Ifølge denne sluttede hans krigsdeltagelse i skyttegravene langs fronten i Frankrig og Belgien og i det smukke Lorraine.

Han vendte først hen mod jul 1918 hjem til sin gård, som hans forældre i hans fravær havde passet på Tinglev-kanten. Fysisk slap han uskadet gennem 4 års streng krigstjeneste. Men diagnosen posttraumatisk stress syndrom var jo heller ikke opfundet dengang! I 1920 blev han gift med min mormor, og sammen fik de 9 børn.

Vores tur videre langs Vestfronten

Med en så spændende og oplevelsesrig start på vores tur til slagmarken ved Halen var forventningerne høje til de næste mange stop på campingturen. Og de blev til fulde indfriet - på trods af, at vejret ikke lige var med os hele tiden i løbet af de 4 uger, vores rundtur varede.

Efter nogle dage i Opglabbeek fortsatte vores rundtur i Belgien til de mange kend-

- Efter 2½ års udmarvende kampe på Østfronten vendte morfar med sit regiment tilbage til Vestfronten igen 21. februar 1917, men blev i denne sammenhæng omskolet til infanterist. Alt sammen kan læses i regimentets slagkalender.

*Kompas Camping Westende
- en dejlig campingplads*

*Tyske soldater i klitterne
ved Westende.*

*Monument på Vlagslo
krigskirkegård.*

Skyttegrav ved Diksmuide.

*Dodengang ved
Diksmuide.*

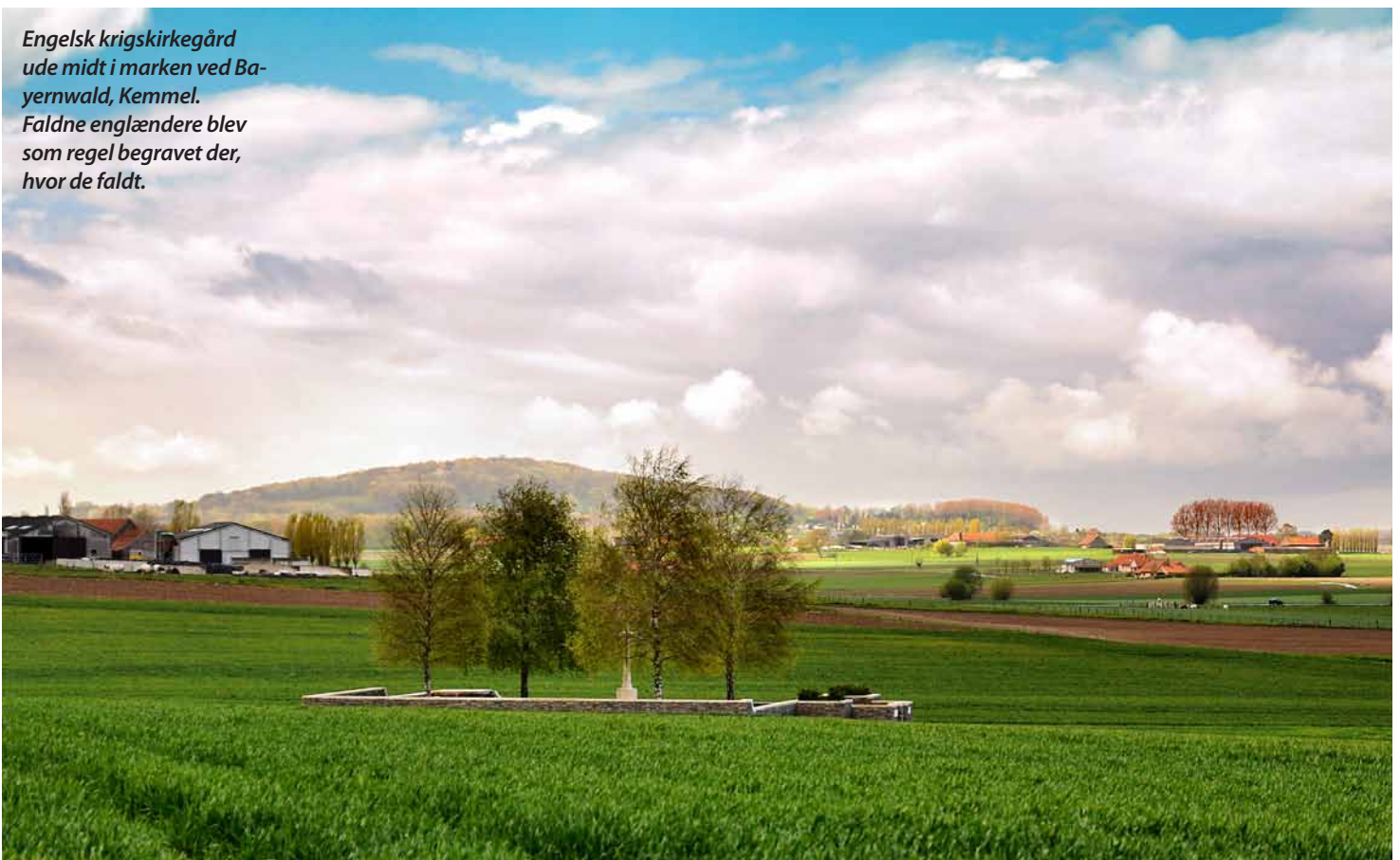
*Ijzertoren Diksmuide,
museum på 22 etager.*

*Fredsmonument
Diksmuide.*

*Skyttegrav Bayern-
wald, Kimmel.*

*Engelsk krigskirkegård
ude midt i marken ved Ba-
yernwald, Kimmel.
Faldne englændere blev
som regel begravet der,
hvor de faldt.*

I MORFARS FODSPOR

I og omkring den smukke by Ypres døde 600.000 unge mænd under 1. verdenskrig.

Camping Village Château du Gandspette er anlagt i slotsparken.

Notre Dame de Lorette

Musée 1914-18 Notre Dame de Lorette.

Canadisk skyttegrav ved Vimy.

Canadisk monument ved Vimy.

– I løbet af 300 dage og nætter – fra 21. februar til 19. december 1916 - faldt der ikke mindre end 26.000.000 bomber og granater (6 pr. m²) på slagmarkerne ved Verdun. Et område på ca. 20 km².

te steder fra 1. verdenskrig, Liège, Mons, Diksmuide, Ypres, Kemmel med Bayernwald-skyttegravene osv.

Vi besøgte stort set samtlige museer om 'Den store Krig', - og der er mange! Belgierne og franskmændene gør utrolig meget ud af 1. verdenskrig. Det var tydeligt, at man er i gang med forberedelserne til 100-året for krigens start om to år. Bl.a. var det meget anerkendte museum Flanders Fields i Ypres lukket pga. ombygning.

Krigskirkegårdene

Det gav et voldsomt sug i maven at besøge

de enorme krigskirkegårde, bl.a. de store tyske Langemarck og Vladslø med hhv. 44.324 og 25.644 faldne, tyske soldater. På Vladslø fandt vi pludselig en mindeplade med navnene på nogle af morfars krigskammerater, som var faldet i Halen 12. august 1914. Det gav godt nok en klump i halsen. Det kunne jo let have været morfar, som var mindet her. De tyskere, som faldt i Halen, blev i første omgang begravet dér på en lille krigskirkegård, tæt på Julien Stroobants farfars gård. Senere, i 1950'erne engang, blev de gravet op og flyttet til hhv. Vladslø og Langemarck.

De tyske krigskirkegårde adskiller sig

markant fra de allieredes, dvs. belgiske, franske, britiske, canadiske osv. De tyske er dystre, med mørke gravsten eller mindeplader under tæt, skyggegivende træbevoksning. De allieredes er åbne, lyse pladser med hvide kors. Et par steder besøgte vi 'blandede' kirkegårde med en mørk, tysk afdeling og en lys fransk. Det var en mærkelig, men også på en måde en bekræftende oplevelse at se, at man har kunnet enes om at begrave sine døde på samme kirkegård, alt imens krigen endnu rasede.

Da vi var i Verdun i Frankrig, besøgte vi naturligvis Douaumont, både fortet og den enorme, franske kirkegård med det berømte Benhus. Det rummer indsamlede knoglerester af 130.000 uidentificerede, franske og tyske soldater. Måske var resterne af en af min fars slægtninge imellem? Hans navn søgte vi forgæves efter på en række tyske kirkegårde. Han kan nemt være faldet ved Verdun.

Ved Vimy ligger der stadig ueksploderede miner og granater.

Camping de Sorel.

Langemarck.

Besøgte campingpladser nær slagmarkerne

Belgien:

Wilhelm Tell
Camping Cheque 238
Hoeverweg 87
BE-3660 Opplabbeek

Camping du Wauxhall
Avenue St.-Pierre 17
BE-7000 Mons

Kompas Camping Westende
Camping Cheque 302
Bassevillestraat 141
BE-8434 Westende

Frankrig:

Kawan Village Château du Gandspette
Camping Cheque 33
133 rue du Eperlecques
FR-62910 Eperlecques

Camping de Sorel
Camping Cheque 40
24 rue Sainte Claude
FR-60490 Orvillers Sorel

Camping de Châlons en Champagne
Camping Cheque 247
Rue de Plaisance
FR-51000 Châlons en Champagne

Village Vacances des Lacs
ACSI 1371
FR-88110 Celles-sur-Plaine

Kyrassér-regimentets slagkalender:

http://www.weltkriegsopfer.de/Chronik-Historie-DENKMAL-Verlustliste-KR-2_Friedhofde-tails_3_17233.html

Medbragt litteratur:

Claus Bundgaard Christensen:
Danskere på Vestfronten 1914-1918
Gyldendal 2009
Den bedste bog på dansk,
skrevet om emnet!
Franske og belgiske turistbrochurer,
hjemskaffet før turen
+ en stor stabel print fra nettet

En del af de faldne franskmænd, 16.142 i alt, er med hver sit kors begravet på den mægtige kirkegård foran benhuset.

I løbet af 300 dage og nætter – fra 21. februar til 19. december 1916 - faldt der ikke mindre end 26.000.000 bomber og granater (6 pr. m²) på slagmarkerne ved Verdun. Et område på ca. 20 km².

Vores rundtur til 1. verdenskrigs slagmarker sluttede med et besøg på den danske kirkegård i den lille, franske by Braine nær slagmarkerne ved Soissons. 79 unge, danske mænd ligger begravet her, - døde for en sag, som ikke var deres, som der står på mindepladen ved indgangen. En enkelt var fra mit fødesogn, et par stykker fra nabosogne. Det var næsten ikke til at bære, selv om det ikke var familie...

Camping er ideelt til slagmarksturisme

Flere af vore bekendte har været på guidede busture rundt til de samme steder, som vi besøgte. Fordelen ved sådanne ture er, at man som regel har en meget kyndig guide

med. Til gengæld er sådanne ture præget af, at man ofte skal hurtigt videre. Man skal jo hele vejen rundt på en uge.

Fordelen ved "camping-modellen" er, at man kan fordybe sig de steder, hvor man synes, der er behov for det. Har man brug for en time for at studere navne på en kirkegård, så gør man det.

Savnet af guide synes jeg til fulde opvejes af, at man på de fleste campingpladser i dag har gratis wifi. Så kan man bruge tiden hjemme på campingpladsen til at researche til næste dags udflugt – eller søge svar på nogle af de spørgsmål, som helt naturligt er dukket op i dagens løb. Og man kan hjemmefra fylde bilen med al den litteratur, man skal bruge på turen. Endelig mødte vi overalt en helt enestående, professionel hjælpsomhed på såvel campingpladser som turistinformationer, når vi fortalte om turen, vi var på. Der var en levende interesse, der mødte os.

Sagt kort: Jeg vil til enhver tid foretrække at være min egen rejseleder med masser af god tid!